

GOD IN NEDERLAND

Reden tot Paniek of uitdaging om trouw te blijven?

Een preek naar aanleiding van Lucas 24:35-48 en Openbaring 5:6-14

Gemeente van Christus,

Afgelopen week werd er in de kerkelijke media veel gezegd en geschreven over het nieuwe rapport *God in Nederland*. Het is een vervolg op een onderzoek dat ook in 1966, 1979 en 1996 werd gehouden. Het laat zien hoe het nu staat met het geloof in het bovennatuurlijke, de binding aan de kerk en de aantallen mensen die er nog bidden of in wonderen geloven. Lijnen worden doorgetrokken, van 1966 tot nu. De conclusie is: het gaat bergafwaarts. God verdwijnt langzaam uit Nederland.

Ik moet het rapport nog eens goed bestuderen, maar enkele cijfers kan ik u wel meegeven. Ze zullen u niet verbazen. Van de Nederlandse bevolking is 14% lid van de PKN en daarvan gaat slechts 40% geregeld ter kerke (en dat is nog niet wekelijks!) – om maar wat te noemen. Van de hele Nederlandse bevolking gaat nog maar 16% regelmatig naar de kerk en zo'n 14% een enkele keer per jaar. Veertig jaar geleden kwam de helft van de Nederlandse bevolking regelmatig in de kerk. Tegenwoordig komt 70% eigenlijk helemaal *nooit* meer in een kerk!

Vorig jaar leek het er even op dat geloof weer in de lift zat. Het rapport van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) vertelde ons dat het atheïsme weer op zijn retour was en dat veel mensen wel in *Iets* geloven. Inmiddels is de term '*Ietsisme*' een bekende: mensen geloven wel dat er iets meer is tussen hemel en aarde en zeggen daarom ook 's avonds wel eens 'Iets tegen Iemand', zoals Albert Weemstra het afgelopen woensdagavond zei. Maar dit nieuwe rapport laat van die conclusie dat geloof in de lift zit, niets heel: het atheïsme groeit nog steeds, de kerken lopen verder leeg, de kerkgang daalt, het geloof in een duidelijk godsbeeld kalft af.

En dus is de vraag vanmorgen: wat doet u hier nog? Waarom zouden wij niet, net als de meerderheid van de bevolking, lekker uitslapen op zondagochtend, gaan brunchen met de familie of met mooi weer het water op gaan? *Wat doet u hier nog?* Het is niet prettig varen op een zinkend schip!

Bovendien is het *in* de kerken ook allemaal lang niet koek en ei. Ik heb het zelf ook gemerkt bij mijn kennismakingsavonden: we geloven lang niet allemaal meer hetzelfde. Soms gelooft de één wat de ander voor een regelrechte ketterij aanziet. Waar de één troost aan ontleent ervaart de ander als een hobbel om te kunnen geloven. Kunnen we dan nog wel kerk zijn, als we niet eens meer samen hetzelfde geloven?

Om nog maar eens wat uit het rapport te citeren: nog maar 63% van de kerkleden van de PKN gelooft in een leven na dit leven en van die 63% gelooft maar 20% in de opstanding uit de dood. Dat was toch lange tijd het belangrijkste van ons geloof? We steken hier in de dienst tegenwoordig de Paaskaars aan om elke zondag een beetje Pasen te vieren, maar kunnen we dat wel maken als ook hier in de kerk een groot deel van de mensen helemaal niet meer gelooft in de opstanding? Wordt het dan niet een slag in de lucht?

En zo roept de ene vraag de andere op. Het is geen wonder dat er veel mensen ongerust worden van dergelijke onderzoeken. Ik denk dat we niet anders kunnen doen dan ook in de kerk die vragen maar eens eerlijk onder ogen zien – niet onze ogen daarvoor sluiten, maar de vragen gewoon stellen. Vanmorgen wil ik drie vragen stellen en dat levert ons dan meteen een mooie ouderwetse preek op in 3 punten:

- A. Kunnen we nog kerk zijn als we er zo verschillend over denken?*
- B. Wat betekent de opstanding voor ons als kerk in 2007?*
- C. Hoe moeten we reageren op de leegloop en de terugloop van de kerk?*

* *
*

A. Kunnen we nog kerk zijn als we er zo verschillend over denken?

Voor sommige mensen is het antwoord meteen duidelijk. Zij zeggen: dat kan ook helemaal niet en dat is het probleem van de PKN: we willen teveel een pluriforme kerk zijn, waarin iedereen het zijne en het hare kan denken. Kijk maar eens naar kerken die duidelijk zeggen waar ze voor staan: de strengere kerken aan de rechterkant: gereformeerd vrijgemaakt, christelijk gereformeerd, de baptistengemeente van Bottenbleij. Dus is de enige oplossing: weer duidelijker zeggen wat we geloven moeten – terug naar de belijdenis!

Ik weet dat niet zo zeker. Allereerst denk ik niet dat we aan de cijfers van de kerk kunnen afleiden of het goed gaat of niet. In de geschiedenis van Jezus zien we eerst ook een grote groei in aanhang, maar na verloop van tijd verliest Jezus al die volgelingen. De mensen keerden zich van hem af omdat hij te radicaal werd in hun ogen. Nee, ledenverlies hoeft geen bewijs van falen te zijn.

Blijft de vraag: is veelstemmigheid een probleem? Ik denk dat we daar vrij snel duidelijkheid over kunnen krijgen als we de evangeliën lezen. Vier verhalen over het leven van Jezus en als we die naast elkaar leggen krijgen we een zeer gevarieerd beeld. Vergelijk bijvoorbeeld de opstandingsverhalen maar eens.

Waar Johannes schrijft dat Maria van Magdala Jezus niet mag vastpakken, schrijft Mattheüs dat zij hem wel vastgrijpt. De opstandingsverhalen van Marcus en Mattheüs zijn heel kort, vertellen nagenoeg niets over verschijningen en maken in één keer de sprong naar Hemelvaart: Jezus geeft de leerlingen de opdracht om de wereld in te trekken met dit nieuws en dan is hij weg... Dat is het opstandingsverhaal dat wij hier in Siddeburen op de Paasmorgen hebben gelezen en overdacht: We gaan op weg met een boodschap van bevrijding. Opstanding als het begin van een opstand, de start van een protestmars door de wereld, tegen onrecht, tegen knechting, tegen liefdeloosheid.

Johannes is veel uitgebreider over de Opstanding, maar blijft heel erg mysterieus. Hij heeft het over het 'zien van de Heer' en noemt het 'verschijningen'. Tot het einde toe blijven er mensen die zich afvragen: 'Wie is Hij toch?', waardoor je het gevoel blijft houden: wat is er nou precies gebeurd? Maar de nadruk van Johannes ligt ook heel anders, het gaat hem om de persoonlijke ontmoeting. De persoonlijke ontmoeting tussen Jezus en Maria van Magdala - *'Rabboeni!'* – (we lezen het in de Paasnacht), de persoonlijke ontmoeting tussen Jezus en Thomas – *'Mijn Heer en mijn God'* – en de persoonlijke ontmoeting tussen Jezus en Petrus – *'Heer, uw weet alles, u weet dat ik uw vriend wil zijn'*. Het gaat hier over verschijningen en de uitroep die steeds weer klinkt: *'Wij hebben de Heer gezien'*. Pasen als een persoonlijke ontmoeting met de Opgestane – Hij noemt je bij je naam!

En dan lezen we vanmorgen het opstandingsevangelie van Lucas. Weer heel andere accenten. Waar Johannes volstrekt geen interesse lijkt te hebben in de vraag wie die Opgestane nu is en hoe dat zit met zijn lichaam, daar lijkt Lucas ons te willen bewijzen dat het echt Jezus de gekruisigde is die hier is opgestaan: 'Kijk naar mijn handen en mijn voeten' en 'geef mij iets te eten'... Jezus wordt hier opgevoerd als degene die ook zijn eigen Opstanding uitlegt en de schriften opent: eerst bij die Emmaüsgangers en later bij de andere leerlingen: Kijk maar, zegt Jezus, het is voorspeld!

Vier stemmen. En dan hebben we het nog niet eens over Paulus die er weer een heel ander verhaal van maakt. De veelstemmigheid is niet iets van nu – het hoort bij de kerk vanaf het allereerste begin. En kennelijk was dat geen probleem! De allereerste getuigen verschillen al van elkaar en vertellen elk hun eigen verhaal. We willen het soms wel graag, de boel dichttimmeren, een duidelijke eenduidige waarheid... maar dan willen we het kennelijk allemaal beter weten dan de bijbel zelf, die wel veelstemmig is... Toch blijft de vraag: wat betekent de opstanding?

B. Wat betekent voor ons als kerk in 2007 de opstanding?

Want we kunnen toch niet zomaar zeggen: geloof er maar van wat je wilt? - de één voelt zich goed bij reïncarnatie, de ander bij een geloof in hemel en hel en een derde bij de opstanding en de wederkomst... Nee, dat denk ik inderdaad ook niet: het zal in de kerk moeten gaan om Jezus, om zijn leven, zijn sterven, zijn opstanding. Wij geloven in de kerk het getuigenis van de apostelen: Jezus is waarlijk opgestaan!

Maar wat zeggen we als we geloven dat hij is opgestaan? Wat zeggen we als we Hem Gods Zoon noemen – ik krijg wel eens die ongeruste vraag: 'U gelooft toch wel dat Jezus Gods zoon is?' Waarop ik steevast antwoord: ja zeker, maar wat zeggen we daarmee? Ik geloof ook dat Neil Armstrong op de maan heeft gestaan en dat de ijskappen smelten. Maar wat zeg ik daarmee? De vraag zal moeten zijn: wat betekent het voor mij als ik zeg dat Jezus Gods zoon is, en wat betekent het voor mij als ik zeg dat Jezus is opgestaan uit de dood?

Als we daar antwoord op gaan geven zou het wel eens zo kunnen zijn dat we even veelkleurige antwoorden krijgen als de apostelen ons geven. Laten we nog eens kijken naar één van die oude getuigen - de tekst van vandaag -: Lucas. Op het eerste gezicht lijkt Lucas op de bewijstoer. Jezus toont zijn handen en zijn voeten om te laten zien dat hij het echt is. En alsof dat nog niet genoeg is vraagt hij ook nog om eten, zodat ze zien dat hij geen geestverschijning is. Lucas lijkt moderne mensen heel ver tegemoet te komen in hun behoefte aan bewijzen.

Maar als we beter lezen, zien we dat het daar helemaal niet over gaat. Lucas is niet aan het bewijzen dat Jezus werkelijk is opgestaan – dat veronderstelt hij! – maar vertelt wat het *betekent* dat hij is opgestaan. 'Hij maakt hun verstand ontvankelijk' – niet voor het geloof in de opstanding, maar 'voor het begrijpen van de Schriften', staat er. Langzaam maar zeker moeten ze gaan inzien dat de Opgestane dezelfde is als de Gekruisigde. Jezus toont zijn handen en zijn voeten, hij toont zijn wonden, de bewijzen van de Kruisiging en wil daarmee kennelijk laten weten dat dat bij elkaar hoort. En dat het zo in de Schriften is voorgezegd, het komt niet 'uit de lucht' vallen.

De Opstanding is niet een *Ctrl-Alt-Delete* waarmee we gewoon opnieuw kunnen beginnen, de Opstanding is niet een vluchtweg uit het lijden of een afsluiting van de weg van navolging met alle weerbarstigheid van dien... Nee, de Opstanding is eerder een bevestiging van de Kruisiging. De weg van Jezus langs vernedering, uitstoting, verzet, lijden is geen vergissing geweest, lijkt Lucas ons te willen zeggen. De Opgestane is de Gekruisigde. In die vreemde tekst uit Openbaring wordt Jezus getekend als het 'Lam dat eruit ziet als geslacht'.

Lugubere beelden, maar de boodschap is wel te begrijpen: de Opstanding van Jezus laat alleen maar zien dat de weg van Jezus niet eindigt bij de Kruisiging.

Dus nog eens die vraag: wat betekent voor ons de Opstanding. Vandaag is het antwoord van Lucas: dat het niet voorbij is, maar dat het nu pas begint. Vanaf nu zullen wij getuigen zijn van de Gekruisigde. Met zijn boodschap moeten de leerlingen - en dus ook wij! - de wereld in: draai je om, bekeer je, ga anders leven! Leef niet langer met een gesloten hart, maar met een open hart; leef niet langer met de rug naar elkaar, maar zij aan zij; leef niet langer voor eigen eer en roem, maar voor de komst van een ander Koninkrijk: Gods Koninkrijk! Want de weg die Jezus ging gaat wel naar het kruis en de dood, maar stopt daar niet. Zo zal ook onze weg wel gaan langs verzet en moeite, maar daar eindigt het niet.

Het kan allemaal nog wat abstract klinken en wat ver-van-mijn-bed. Misschien wordt het allemaal wel duidelijker als we nu gewoon die derde vraag stellen:

C. Hoe moeten we reageren op de leegloop en de terugloop van de kerk?

De kerk heeft het moeilijk, loopt leeg, kan geen fulltime predikanten meer betalen, moet gebouwen sluiten en is in verwarring. Het lijkt wel alsof de kerk een kruisweg gaat – God en de kerk worden steeds verder weggedrukt in de marge van het leven, de kantlijn van de samenleving. We dromen nog van tijden dat de kerk vol was en Nederland een christelijke natie – maar het is definitief voorbij...Hoe reageren we daar op?

Zou de opstanding voor ons kunnen betekenen dat we nu gewoon trouw moeten blijven? Dat we niet weglopen voor de weg van de gekruisigde, dat we niet wegstaren als Jezus ook nu nog een Lam is 'dat eruit ziet alsof het geslacht is'? Dat we niet vluchten voor de leegte, de verwarring, de moeite. Dat we niet ontkennen dat we het moeilijk hebben als kerk, als christenen, als mens. De opgestane is immers ook nog altijd de Gekruisigde: zie maar naar zijn handen en zijn voeten, zie maar naar zijn kerk, zie maar naar zijn volgelingen in 2007... ze zijn niet supermensen, ze zijn geen geestelijke krachtpatsers, het zijn twijfelaars en zoekers.. Maar ze blijven trouw – tenminste als ze geloven dat dit de weg is van de Opgestane...

De leerlingen worden op weg gestuurd om in Zijn naam alle volken op te roepen tot inkeer en getuigenis van af te leggen van Jezus' boodschap. Een megaklus! Maar ze mogen klein beginnen, nee: ze moeten klein beginnen: in Jeruzalem, daar waar ze wonen. Eerst maar eens in eigen kring, in je eigen leven, in je eigen dorp. Dat geldt natuurlijk ook voor ons: we mogen, nee: moeten beginnen in ons eigen leven. Niet de ogen sluiten voor onze eigen moeite en die van onze burens.

Opstanding maakt Kruisiging niet ongedaan. Geloven maakt het leven niet meteen een feest. De kerk is niet meteen een paradijs. De bevrijding ligt in het trouw blijven aan de weg van Jezus!

Zo eindigt dus de beantwoording van drie vragen in een hele persoonlijke vraag aan onszelf: durven wij dat? Vertrouwen wij erop dat de weg van de Gekruisigde naar de Opstanding leidt en dat de Opgestane ook de Gekruisigde is? Durven wij trouw te blijven in een kerk die leger wordt en zoekende is?

‘Heer, staat ons bij!’

Amen.